

PSST... MATURA

PYTANIE JAWNE 14 · MATURA USTNA 2027–2028

MAKBET · KONTEKST: KRÓL EDYP SOFOKLESA

SAM SPEŁNIŁ PRZEPowiednię

Pytanie jawne 14: „Czy człowiek decyduje o własnym losie? Omów zagadnienie na podstawie Makbeta Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst”. Spróbuj odpowiedzieć bez podpowiedzi.

TEŻA W JEDNYM ZDANIU

Nie wybieramy wszystkich okoliczności, ale wybory współtworzą drogę, którą przez nie przechodzimy.

GOTOWE ZDANIA NA EGZAMIN

NA POCZĄTEK

„Makbet” pokazuje, że przepowiednia może kusić, ale to człowiek decyduje, czy pomoże jej się spełnić — i odpowiada za skutki.

NA ZAKOŃCZENIE, PO KONTEKŚCIE

Edyp ucieka przed wyrocznią i ją wypełnia, Makbet sam ją wypełnia — w obu tragediach los nie zwalnia z odpowiedzialności.

PLAN ODPOWIEDZI KROK PO KROKU

1. Odróżnij zdarzenie od reakcji: Na co Makbet nie ma wpływu po spotkaniu z wiedźmami, a co pozostaje jego decyzją?
2. Znajdź alternatywę: Jaką możliwość dopuszcza Makbet bezpośrednio po usłyszeniu przepowiedni?
3. Porównaj reakcję Banka: Dlaczego jego obecność utrudnia twierdzenie, że wiedźmy odbierają bohaterom wolną wolę?
4. Przywołaj świadomy wybór: Co Makbet wie o swoich obowiązkach wobec Dunkana przed zabójstwem?
5. Rozpoznaj pułapkę drugich przepowiedni: W jaki sposób „rusza” las Birnam i co mówi o swoim urodzeniu Makduf?
6. Porównaj z Edypem: Jak różni się rola przepowiedni w *Królu Edypie* i *Makbecie*?

Chcesz mieć to pytanie z głowy? W książce „Psst... matura” masz wszystkie 76 pytań: tezę, gotowe zdania, plan, pułapki i trening — a w tomie 2 wzorcowe wypowiedzi. Zajrzyj: niekazmuliczyc.pl/psst/

SPRAWDŹ SIĘ

Odpowiedz najpierw sam(a) — kierunek odpowiedzi zakryj kartką.

1. Odróżnij zdarzenie od reakcji — Na co Makbet nie ma wpływu po spotkaniu z wiedźmami, a co pozostaje jego decyzją?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Nie wybiera pojawienia się przepowiedni ani tego, że zostaje tanem Kawdoru. Wybiera interpretację słów wiedźm i sposób działania. Przepowiednia nie zawiera nakazu zabójstwa Dunkana.

2. Znajdź alternatywę — Jaką możliwość dopuszcza Makbet bezpośrednio po usłyszeniu przepowiedni?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Rozważa, że los może uczynić go królem bez jego własnego działania. Tekst pokazuje więc inną drogę niż natychmiastowe zdobycie tronu przez zbrodnię.

3. Porównaj reakcję Banka — Dlaczego jego obecność utrudnia twierdzenie, że wiedźmy odbierają bohaterom wolną wolę?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Banko również słyszy przepowiednię, ale ostrzega, że siły ciemności mogą mówić część prawdy, by zwieść człowieka. Słowa wiedźm nie wymuszają identycznych zachowań.

4. Przywołaj świadomy wybór — Co Makbet wie o swoich obowiązkach wobec Dunkana przed zabójstwem?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Wie, że jest jego krewnym, poddanym i gospodarzem. Rozumie, że powinien chronić gościa i dobrego króla. Mimo wahania decyduje się przekroczyć tę granicę.

5. Rozpoznaj pułapkę drugich przepowiedni — W jaki sposób „rusza” las Birnam i co mówi o swoim urodzeniu Makduf?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Żołnierze Malcolma niosą gałęzie, zastaniając swą liczebność. Makduf został przedwcześnie wydobyty z łona matki. Makbet wybrał dosłowne, wygodne odczytanie dwuznacznych słów. Las nie wędruje naprawdę, a Makduf nie jest „bez matki”.

6. Porównaj z Edypem — Jak różni się rola przepowiedni w *Królu Edypie* i *Makbecie*?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Edyp próbuje uniknąć zapowiedzianego wyniku, nie znając prawdy o swoim pochodzeniu, ale przepowiednia się spełnia. W dramacie Szekspira nacisk pada na wybory Makbeta: rozważa czekanie, a potem sam decyduje o zbrodniach. Edyp również działa i sam odkrywa prawdę; kontrast dotyczy roli fatum, a nie całkowitej bierności bohatera antycznego.